

Mgr lic. Sylwia Mazurek
Specjalizacja: teologia religii

Streszczenie pracy doktorskiej napisanej pod kierunkiem

Dr hab. Aldony Piwko

Faszyzm włoski jako „religia polityczna” (1919-1945)

Praca zawiera analizę faszyzmu włoskiego jako religii politycznej. Posiadała ona swoje mity: wojny, rewolucji i starożytnego Rzymu, pełniące funkcję mobilizującą i porządkującą świat, a także doktrynę, do której zaliczało się przekonanie o szczególnej naturze Benita Mussoliniego, postrzeganie państwa jako najważniejszego egzystencjalnego punktu odniesienia, uznanie partii faszystowskiej za wspólnotę wiernych oraz postulat stworzenia *nowego człowieka*, który miał obejmować także stworzenie nowej, faszystowskiej mistyki.

Dwa pierwsze rozdziały mają charakter wstępny i dotyczą zagadnienia religii politycznych, zwanych także religiami świeckimi. Rozdział pierwszy, zatytułowany *Historia refleksji nad sakralizacją polityki*, przedstawia ich pochodzenie na tle szerszego zjawiska, jakim była sakralizacja władzy świeckiej, zachodząca w Europie w czasach nowożytnych. Drugi rozdział, *Definicje i dyskusje*, poświęcony jest koncepcjom religii politycznych, opracowanych i rozpropagowanych na płaszczyźnie naukowej przez dwóch wybitnych uczonych: Erica Voegelina, twórcę pojęcia *religia polityczna*, oraz Raymonda Arona, który ukuł określenie *świecka religia*. Jako trzeci autorytet w tej dziedzinie został przedstawiony Emilio Gentile, którego prace dotyczą ideologii będącej tematem pracy, czyli faszyzmu włoskiego. Przedstawione są również opinie wybranych uczonych, którzy z różnych punktów widzenia krytykowali omawiane pojęcia, albo odrzucając całkowicie przypisywanie doktrynom politycznym charakteru religijnego albo proponując inne ujęcie tego tematu.

Kolejnych sześć rozdziałów dotyczy już ściśle faszyzmu jako religii politycznej, przy czym rozdział trzeci, *Między chrześcijaństwem a religią obywatelską – Włochy między dwoma religiami*, zakreśla historyczno-religijny kontekst, w jakim się ona rozwijała. Przedstawia wcześniejsze koncepcje dotyczące stosunku państwa do religii, jakie pojawiły się we Włoszech od czasów *risorgimento*, a także omawia skomplikowane relacje między faszyzmem a Kościołem Katolickim. Następnie w części *Rola i rozwój religii faszystowskiej*, podjęta została analiza ujęć faszyzmu jako religii prezentowanych zarówno przez samych hierarchów reżimu, jak i przez ich przeciwników a także przez zagranicznych obserwatorów. Została orientacyjnie również przedstawiona historia religii faszystowskiej od czasów

skwadryzm do końca II wojny światowej, przy czym uwzględnione zostaną najważniejsze dla jej określenia teksty. W następnych częściach, *Mity faszyzmu* i *Doktryna*, omówiona została sama treść tejże religii. Ciąg dalszy pracy, *Obrazy nowej ery*, przedstawia przejawy tejże doktryny w działalności propagandowej reżimu na płaszczyźnie wizualno-symbolicznej, zaczynając od symboli i kalendarza przez sztukę po architekturę. Ostatni rozdział, *Wykuwanie nowego człowieka*, dotyczy wysiłków podejmowanych przez reżim w celu kształtowania nowego człowieka, realizowanych przez szkołę oraz organizacje młodzieżowe, a także różnego rodzaju działalność społeczną i sportową. Został on zakończony próbą całościowej oceny wpływu tych zabiegów na włoskie społeczeństwo.

Sylwia Mazurek

Italian fascism as a "political religion" (1919-1945)

The dissertation contains an analysis of Italian fascism as a political religion. It had its myths: war, revolution and ancient Rome, fulfilling the function of mobilizing and ordering the world. It had as well doctrine, which included the belief in the special nature of Benito Mussolini, perception of the state as the most important existential reference point, recognition of the fascist party as a community of believers and postulate the creation of a new man, which was to include the creation of a new fascist mysticism.

The first two chapters are preliminary and deal with the issue of political religions, also called secular religions. The first chapter, entitled *History of Reflections on the Sacralization of Politics*, presents their origin against the background of a wider phenomenon, which was the sacralization of secular power, occurring in Europe in modern times. The second chapter, *Definitions and Discussions*, is devoted to the concepts of political religions, developed and disseminated scientifically by two outstanding scientists: Eric Voegelin, the creator of the term political religion, and Raymond Aron, who coined the term secular religion. As the third authority in this field was presented Emilio Gentile, whose work concerns Italian fascism what is the ideology that is the subject of the dissertation. Opinions of selected scholars, are also presented, who from various points of view criticized the concepts of political religion, either completely rejecting attributing religious character to political doctrines or proposing a different approach to this topic.

The next six chapters are strictly about fascism as a political religion. The third chapter, *Between Christianity and Civic Religion - Italy between the two religions*, outlines the historical and religious context in which it developed. It presents earlier ideas about the attitude of the state to religion that have appeared in Italy since the Risorgimento, and also discusses the complicated relationship between fascism and the Catholic Church. Then, in the part *Role and Development of the Fascist Religion* there is an analysis of fascist approaches on fascist religion was presented both by the regime's hierarchs themselves and their opponents, as well as by foreign observers. The history of the fascist religion from the time of Squadism to the end of World War II has also been presented, with the texts most important for its determination taken into account. In the following sections, *Myths of Fascism* and *Doctrine*, the very content of that religion is discussed. The continuation of dissertation, *Pictures of a New Era*, presents the manifestations of this doctrine in the regime's propaganda on a visual-symbolic plane, starting from symbols and calendars through art to architecture. The last chapter, *Forging a New Man*, deals with the regime's efforts to shape a new man,

implemented by the school and youth organizations, as well as various social and sporting activities. It was completed with an attempt to comprehensively assess the impact of these treatments on Italian society.